

Зачепа І. М.
старший викладач кафедри іноземних мов
ННІМВ Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

ПИТАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ (DACH-PRINZIP) НА XVI МІЖНАРОДНОМУ КОНГРЕСІ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Невід'ємною частиною суспільного розвитку нашого часу є знання іноземних мов як засобу соціального спілкування, а професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетенція стала їхньою головною складовою, яка, власне, і забезпечує комунікацію в межах цільової культури. Однією із складових професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції є соціокультурна компетенція [1, с. 11]. Тому, сучасне заняття з німецької мови передбачає атмосферу відкритості до культури німецькомовного простору, готовності до сприйняття соціальних норм, правил поведінки суспільства іншої культури.

Принцип *усвідомлення міжкультурних особливостей* (термін у вітчизняній науці [1, с. 14]) чи то *міжкультурного орієнтування* (термін, яким оперує німецька методика та дидактика [2, с. 30]) належать до методико-дидактичних основ у викладанні та вивченні німецької мови.

Принцип міжкультурно-орієнтованого навчання передбачає, що іншомовна мовленнєва діяльність завжди відбувається в культурно соціальному контексті. Для цього створюються навчальні максимально наближені до автентичних ситуації, в яких студенти можуть відчувати подібності та відмінності рідної та чужої культур, отримують знання та комунікативні навички, щоб орієнтуватися в реаліях німецькомовного середовища.

Окрім вищезгаданого, методика та дидактика викладання німецької мови як (другої) іноземної мови широко використовує DACH-принцип. Власне аббревіатура (DACH – Німеччина, Австрія, Швейцарія) і пояснює його зміст –

вивчення мовної та культурної різноманітності німецькомовних країн на заняттях німецької мови. Про важливість DACH-принципу у практиці викладання та вивчення німецької мови говорить той факт, що на XVI Міжнародному конгресі викладачів німецької мови, який проходив у швейцарському місті Фрібур/Фрайбург з 31.07. до 04.08.2017, це питання розглядалося в семи секціях блоку E KULTURBEZOGENES LEHREN UND LERNEN (культурно осмислене викладання та вивчення) та в окремих доповідях інших секцій.

В секції E1 Landeskunde und Kulturvermittlung (країнознавство та культурний досвід) розглядалися можливості та проблеми поєднання двох аспектів викладання та вивчення німецької мови, а саме країнознавчо-культурного та мовного: Що таке країнознавство, його мета і завдання; Чи містять навчальні програми відповідні інноваційні (країнознавчі) підходи?; Як підручники презентують країнознавчий аспект?; Якими компетенціями у цій сфері повинні володіти викладачі? Ці питання обговорювалися на основі конкретних прикладів з практики викладачів та проектів.

Доповідачі секції E2 DACH-Landeskunde (країнознавство німецькомовних країн) більш детально дослідили актуальний стан викладання та вивчення країнознавчої інформації про весь німецькомовний простір, а саме: методико-дидактичні основи викладання країнознавства німецькомовних країн; як впливає використання DACH-принципу на урок, навчальні матеріали та учнів; навчальна мета і DACH-принцип, його роль при плануванні заняття з німецької як (другої) іноземної мови; плюрацентричний підхід до різних форматів іспитів з німецької мови для отримання сертифікатів; впровадження DACH-принципу при викладанні німецької мови як (другої) іноземної за межами німецькомовних країн; як вираховується DACH-принцип у фаховій науці, у практиці викладання та підготовці вчителів?; що потрібно для подальшого втілення ідей DACH-принципу на занятті з німецької як (другої) іноземної мови?

Доповідачі секції E3 Kulturbezogenes lernen mit Literatur розглядали можливості вивчення країнознавства через літературу. На їхню думку, дидактичні концепції, які передбачають, що література може дати уявлення про цільову культуру або посилювати відмінності між культурами, через глобалізацію та міграцію, стан літературної та культурологічної рефлексії та нових цілей навчання іноземні мові стало проблематичним.

Що на цьому фоні може стати основою для вивчення країнознавства через літературу? Яку роль може грати література у процесі набуття цих компетентностей та у відображенні культурних вподобань? Які можливості в контексті заняття з іноземної мови може пропонувати поетичне вивчення мови та культури?

Основна частина роботи секції E4 FILM – це фільм як носій навчальної та додаткової інформації. Доповідачі наголошували, що отримана через фільм інформація повинна обговорюватися разом на занятті як у процесі вивчення певних явищ мови чи лексико-граматичних структур, так і з метою культуро-відтворюючого тобто міжкультурно-орієнтованого навчання.

Обговорювалися доповіді щодо теорії та практики використання фільмів в процесі викладання німецької мови як (другої) іноземної. Особливо акцентувалися такі питання:

- (автономне) міжкультурно-орієнтоване та культуро-відтворююче навчання з фільмом;
- фільм та інтермедіальність (література, історія, музика);
- діяльнісно-орієнтоване навчання з використанням фільмів (кінопроекти тощо),
- навчання орієнтоване на процес (відтворення завдяки набутим слуховим, зоровим та іншим навичкам).

В центрі уваги секції E5 Theater знаходилися величини, що ховаються за терміном «театр». Вони найрізноманітніші, і тому дають багато поштовхів для поєднання театру з вивченням мови. Доповідачі говорили про власний досвід у таких питаннях:

- Чи може театр бути місцем навчання? Який потенціал мають театральні проекти, вистави та фестивалі?

- Які методологічні підходи інтегрують елементи театралізації та гри у навчальний процес? Яким чином вони сприяють вивченню мови?

- Як працювати з театральними текстами?

- Які імпульси пропонує театр для культуро-відтворюючого навчання, естетичних, творчих та емоційних аспектів?

З давніх-давен музика та мистецтво були невід'ємною формою людського спілкування та невід'ємною частиною культури. Тому, доповідачі секції E6 Musik und Kunst розглядали образотворче мистецтво та музику як великий дидактичний потенціал в контексті занять з німецької як іноземної мови. Вони презентували власні методико-дидактичні дослідження та практичні розробки, в яких розглядають багатогранні можливості музики та мистецтва, переваги та ефективність їх використання на занятті німецької мови як (другої) іноземної з опорою на принцип діяльнісно-орієнтованого та міжкультурно-орієнтованого навчання.

В секції E7 Kultur- und Literaturwissenschaftliche Ansätze розглядався принцип міжкультурно-орієнтованого вивчення мови через літературу, що є найтрадиційнішим в практиці вчителя німецької мови. Використання цього принципу дає можливість працювати з такими поняттями, як зміна перспективи та інтегрування у перспективу. Проте, сьогодні він стикається з новими, культурно-науковими підходами, що орієнтовані на (дискурсивно створені) інтерпретаційні моделі. Доповідачі обговорювали практичну значимість різних теоретичних підходів до літературного твору:

- На яких засадах і яким чином можна втілити процеси культурного навчання за допомогою літератури, спостерігати за ним та оцінювати таке навчання?

- Як ставляться учні до включення текстів художньої літератури в процес вивчення німецької мови?

Окрім того, у звіті однієї із одинадцяти робочих груп, які протягом останнього року займалися питаннями мовної, фахової та освітньої політики Конгресу викладачів німецької мови щодо питань викладання німецької як (другої) іноземної мови, йшлося про необхідність послідовного використання термінології. Так, у професійних публікаціях у майбутньому чітко розрізняти терміни «D-A-CH-концепція» та «DACH-принцип». Термін «D-A-CH-концепція» стосується створених ще у 1990-х роках ABCD-тез, в яких ішлося про концепцію підвищення кваліфікації викладачів з фаху «Країнознавство». Термін «DACH-принцип» базується на визнанні різноманітності німецькомовного простору [4, с. 68], рівномірне включення різних мовних та географічних аспектів німецькомовних країн в рамках

- викладання німецької мови,
- викладання регіональних досліджень,
- продукування підручників та навчальних матеріалів,
- а також освіта та підготовка вчителів, що означає – спільними зусиллями підтримувати та сприяти викладанню німецької мови у всьому світі.

Таким чином, у резолюції щодо мовної політики Конгресу викладачів німецької мови зазначено: Головним постулатом DACH-принцип слугує те, що опанування німецької мови як іноземної має відбуватися в контексті всього офіційного німецькомовного світу, включно з його мовним та культурним різноманіттям. З цієї точки зору, DACH-принцип потребує спільної політичної підтримки всіх німецькомовних країн. Спільні погоджені дії усіх активних учасників мають ґрунтуватися на внутрішньому консенсусі та бути очевидними і зрозумілими для цільової групи. Необхідна постійна наукова увага до DACH-принципу, який базується на відкритому та динамічному, текстовому та осмисленому розумінні культури. Для цього принципу вихідними є не нації та регіони, а власне сам німецькомовний дискурс. Щоб цей дискурсивний принцип ширше застосовувати на практиці, він повинен бути науково розроблений, емпірично досліджений і методико-дидактично конкретизований

[3, с. 4]. Що і стало завданням для подальших наукових досліджень та практичних розробок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рамкова програма з німецької мови професійного спілкування для вищих навчальних закладів України. – К. : Ленвіт, 2014. – 136 с.
2. Ende, Karin. Curriculare Vorgabe und Unterrichtsplanung/ Karin Ende, Rüdiger Grotjahn, Karin Kleppin, Imke Mohr. – München: Klett-Langenscheid. – 2013. – S. 152.
3. Freiburger Resolution zur Sprachenpolitik:11 Thesen zur Stärkung und Weiterentwicklung von Deutsch als Fremd- und Zweitsprache [Електронний ресурс]: // idt-2017. – Режим доступу: https://www.idt-2017.ch/docs/resolution/Freiburger_Resolution_IDT_2017.pdf
4. Shafer, N. Mehr als Länder- oder Landeskunde: Ansätze eines weitergedachten DACH-Prinzips. [Електронний ресурс]: N. Shafer, M. Baumgartner // IDV-Magazin/2017/№92/67-72/ – Режим доступу: <http://idvnetz.org/publikationen-des-idv/idv-magazin-92>